

Η Βιβλιοθήκη στη Μέση Γενική Εκπαίδευση

Από Ομάδα Σχολικών Βιβλιοθηκαρίων
Λευκωσίας

Παρά την τεράστια τεχνολογική ανάπτυξη του αιώνα μας, παρά τη σωρεία των πολλαπλών μέσων διδασκαλίας, το βιβλίο κατέχει την πρωταρχική θέση μεταξύ των μέσων της αγωγής, της προόδου και της μόρφωσης του ατόμου. Ούτε το ραδιόφωνο, ούτε η τηλεόραση, ούτε τα κομπιούτερς και τα άλλα μορφωτικά μέσα δεν μπορούν ν' αντικαταστήσουν τη γνώση που προέρχεται από τη μελέτη του βιβλίου, διότι αυτή η γνώση είναι σταθερότερη, ισχυρότερη, βαθύτερη και παραμένει ανεξίτηλη στην ανθρώπινη διάνοια.

Γι' αυτό οι Βιβλιοθήκες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των εκπαιδευτηρίων του τόπου μας, ιδίως εκείνων της Μέσης Εκπαίδευσης. Μεταξύ όλων των ειδικών αιθουσών διδασκαλίας, η Βιβλιοθήκη αποτελεί το πρώτιστο μέλημα τόσο του Υπουργείου Παιδείας όσο και του Διευθυντή του σχολείου.

Μεγάλα ποσά ξοδεύονται κάθε χρόνο από τις Σχολικές Εφορείες για εμπλουτισμό των Βιβλιοθηκών. Σ' αυτό το έργο συνδράμουν, όταν τους ζητηθεί και τα Συμβούλια Γονέων των σχολείων. Ένα μεγάλο μέρος ξοδεύεται και για σχολικά εγχειρίδια τα οποία οι μαθητές δανείζονται εκ περιτροπής κατά τη διάρκεια της μελέτης τους και έτσι απαλλάσσονται κατά κάποιο τρόπο από σημαντικά έξοδα.

Τις παραγγελίες γενικά των βιβλίων και των οπτικοακουστικών μέσων αναλαμβάνει η Επιτροπή Βιβλιοθήκης η οποία καταρτίζεται κάθε χρόνο από τη διεύθυνση του σχολείου για να επιλαμβάνεται όλων των θεμάτων Βιβλιοθήκης. Τα βιβλία που παραγγέλλονται είναι κυρίως βοηθητικά στα διάφορα θέματα του σχολικού προγράμματος, λογοτεχνικά και άλλα ποικίλα.

Οι καθηγητές μπορεί σ' ένα ικανοποιητικό βαθμό να χρησιμοποιούν βοηθήματα από την Βιβλιοθήκη για τη διδασκαλία των μαθητών τους. Τί γίνεται όμως με τους μαθητές;

Το φαινόμενο που παρατηρείται σ' όλα σχεδόν τα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης είναι ότι τα παιδιά των Γυμνασιακών τάξεων είναι ενθουσιώδη με τη Βιβλιοθήκη. Τα παιδιά όμως των Λυκείων, με τα σημερινά δεδομένα, εμπλέκονται στα απογευματινά φροντιστήρια σε τέτοιο βαθμό που είναι ανθρωπίνως αδύνατο να ενδιαφερθούν για οτιδήποτε άλλο εκτός από τα μαθήματά τους. Ο λόγος; Γιατί οι προεισαγωγικές και άλλες εξετάσεις για

την εισαγωγή τους στα ανώτερα εκπαιδευτήρια είναι ψηλότερου επιπέδου από εκείνο του Λυκείου και ο ανταγωνισμός είναι τόσο μεγάλος, που εκείνοι που θέλουν να διεκδικήσουν κάποια θέση να μή μπορούν να κάνουν διαφορετικά, παρά να παρακολουθήσουν φροντιστήρια. Ευχής έργο θα ήταν αν μπορούσε, για πολλούς λόγους να εκλείψει αυτού του είδους η παραπαιδεία. Ελπίζουμε ότι η εισαγωγή του Γενικού Πιστοποιητικού Εκπαίδευσης σύντομα θα καθιερωθεί και θα λύσει το καυτό αυτό πρόβλημα. Τότε θα μπορούσε ο μαθητής του Λυκείου, για πολλά θέματα, να επισκεφθεί τη Βιβλιοθήκη για τη συμπλήρωση των βασικών γνώσεων που του παρέχει το αναλυτικό πρόγραμμα και έτσι θα έχουμε μαθητές με πλατύτερες γνώσεις και καλύτερα προετοιμασμένους για ανώτερες σπουδές.

Τα παιδιά της Α΄ τάξης όταν πρωτομπαίνουν στο Γυμνάσιο επισκέπτονται ως συνήθως όλα τα τμήματα του σχολικού κτιρίου και μεταξύ άλλων και τη Βιβλιοθήκη. Ο Βιβλιοθηκάριος τους ξεναγεί, τους πληροφορεί σε γενικές γραμμές για το ταξινομικό σύστημα που ακολουθείται στη Βιβλιοθήκη και τον τρόπο δανεισμού των βιβλίων.

Είναι καταπληκτική η διαπίστωση πόσο αχόρταγα τα παιδιά καταβροχθίζουν τα βιβλία σ' αυτό το στάδιο της ηλικίας τους.

Από την προσωπική μας πείρα στα σχολεία πιστεύουμε ότι τα παιδιά στο σύνολο τους μπορούν να διαβάζουν περισσότερο. Το 15% των παιδιών περνούν σχεδόν κάθε μέρα να αλλάξουν βιβλίο. Η διάθεση και η δίψα για μάθηση είναι απεριόριστη στα παιδιά και εδώ είναι που χρειάζεται ο καλός δάσκαλος και ο καλύτερος ακόμα βιβλιοθηκάριος, να αρπάξει αυτές τις ευκαιρίες, να τις ενθαρρύνει, να τις καθοδηγήσει και να τις αξιοποιήσει.

Φυσικό είναι τα παιδιά διαλέγοντας τα βιβλία που θα διαβάσουν να ξεχωρίζουν οτιδήποτε φανταχτερό σε εικόνες, τίτλους που υποδηλώνουν περιπέτεια, δράση, μυστήριο. Θα παραμερίσουν ότι είναι θεωρητικό με στεγνές έννοιες. Δεν μπορούν να ξεχωρίσουν αυτό που θα τους καλλιεργήσει χαρακτήρα, πνεύμα ή που θα αυξήσει το γνωσιολογικό τους κόσμο. Εδώ σ' αυτό τον τομέα, κατά τη γνώμη μας, πρέπει να γίνει δουλειά.

Τα παιδιά στέλλονται ως συνήθως στις Βιβλιοθήκες για υποχρεωτική μελέτη όταν έχουν μια κενή περίοδο λόγω απουσίας καθηγητή και για να μην αποτελούν πρόβλημα στις διπλανές αίθουσες διδασκαλίας. Έτσι υποχρεώνονται κατά κάποιο τρόπο, θέλουν δεν θέλουν, να μπουν στη Βιβλιοθήκη, να μη μιλούν, να μην τρώνε, αλλά να συγκεντρωθούν και να διαβάσουν το βιβλίο που τυχαία έβαλε ο βιβλιοθηκάριος μπροστά τους ή που έπιασαν οι ίδιοι στη βιασύνη τους να προλάβουν.

Όλα αυτά, πιστεύουμε είναι αφυχολόγητα, ιδίως για το ανήσυχο παιδί των 12-15 χρόνων, να το προσγειώσουμε τόσο απότομα, χωρίς τη δική του διάθεση και εκεί που θα μπορούσε π.χ. να παίξει ποδόσφαιρο να καθλώνεται στο τραπέζι και σε χρόνο λιγότερο των 35' να μπει στο θέμα του βιβλίου και να δημιουργήσει ενδιαφέρον.

Αυτού του είδους η μελέτη για το παιδί σημαίνει αγγαρεία και με πολλή δυσφορία θα ήθελε να την επαναλάβει.

Αυτό είναι που πρέπει να προσέξουμε για να μη ταυτιστεί η έννοια της Βιβλιοθήκης με την αγγαρεία. Μέσα στο όλο σχολικό πρόγραμμα πρέπει να ενταχτεί μια ώρα Βιβλιοθήκης στην οποία τα παιδιά καθοδηγούμενα από τον καθηγητή τους να μάθουν να ερευνούν τα βιβλία και ν'αντλούν τις πηγές τους. Βεβαίως η αγάπη για το βιβλίο πρέπει να καλλιεργηθεί από πολύ νωρίς· από τη νηπιακή ακόμα ηλικία και με μέθοδο να συνεχίσει στο Δημοτικό σχολείο. Φτάνοντας τα παιδιά στο Γυμνάσιο πρέπει να είναι έτοιμα να δεχθούν απλώς την καθοδήγηση και τη βοήθεια για τη σωστή επιλογή των κατάλληλων βιβλίων για τη συμπλήρωση των γνώσεων που τους δίνει το σχολικό πρόγραμμα. Επιπρόσθετα η αγάπη στο βιβλίο είναι το βασικό κίνητρο που θα τα οδηγήσει αβίαστα, με τη δική τους θέληση, στα βιβλία που αναφέρονται στα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και κλίσεις, την προαγωγή της πνευματικής τους ανάπτυξης και την καλλιέργεια των ειδικών προσόντων που το καθένα είναι προικισμένο.

Όσον αφορά τις ελεύθερες ώρες, λόγω απουσίας καθηγητών, συμφωνούμε απόλυτα ότι ο χρόνος των παιδιών είναι πολύτιμος και έστω και μία διδακτική περίοδος δεν πρέπει να πηγαίνει χαμένη. Εάν σ'αυτές τις περιπτώσεις ο βιβλιοθηκάριος έχει στη διάθεσή του να προσφέρει κατά ομάδες ένα συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο πάνω σε μια ορισμένη κατηγορία βιβλίων, τότε τα παιδιά εργαζόμενα κατά ομάδες θα συνδυάσουν την ψυχαγωγία με τη μελέτη και ανώδυνα και αβίαστα θα συνηθίσουν στη χρήση των βιβλίων.

Το ερωτηματολόγιο ασφαλώς προϋποθέτει εργασία από μέρους των εκπαιδευτικών των εντεταλμένων για τούτο το έργο για να είναι στο μορφωτικό επίπεδο κάθε τάξης και στο υλικό που προσφέρεται από κάθε Βιβλιοθήκη και στο οποίο θα ανατρέξει η ομάδα για να απαντήσει το ερωτηματολόγιο της.

Η τακτική που ακολουθείται να στέλλονται οι τιμωρημένοι μαθητές στη Βιβλιοθήκη για να αξιοποιηθεί ο χρόνος τους, είναι ένα άλλο σημείο το οποίο δρά αρνητικά στην ψυχολογία των παιδιών. Ο τιμωρημένος μαθητής από αντίδραση ως συνήθως αρνείται να διαβάσει, δεν μπορεί να συγκεντρωθεί και στόχος του είναι να ενοχλεί και τους άλλους μαθητές που διαβάζουν εκείνη την ώρα στη Βιβλιοθήκη. Από το γεγονός και μόνο ότι οι τιμωρημένοι στέλλονται στη Βιβλιοθήκη, όταν οι άλλοι μαθητές βλέπουν κάποιο να έρχεται από τη Βιβλιοθήκη τον ρωτούν αν ήταν τιμωρημένος. Κάποια άλλη υπαλλακτική λύση πρέπει να βρεθεί για τους τιμωρημένους για να μην είναι η Βιβλιοθήκη συνώνυμη με το τιμωρητήριο.

Η αίθουσα της Βιβλιοθήκης για να μη ξεφεύγει από τον προορισμό της πρέπει να είναι αποκλειστικά αίθουσα Βιβλιοθήκης διότι αν π.χ. σε μερικά σχολεία χρησιμοποιείται 4-5 περιόδους την ημέρα για προβολή ταινιών, ή διαλέξεις, ή συνεδρίες διαφόρων μαθητικών ομίλων, τότε τί χρό-

νος περισσεύει για τον αναγνώστη; Όταν είναι απαραίτητο να χρησιμοποιείται η Βιβλιοθήκη τότε πρέπει να ενημερώνεται ο βιβλιοθηκάριος για να προγραμματίζει την εργασία της Βιβλιοθήκης ανάλογα.

Για να είναι επίσης προσιτό και άνετο το περιβάλλον, η Βιβλιοθήκη πρέπει να έχει κατάλληλο φωτισμό, θέρμανση, αερισμό, κατάλληλη επίπλωση και καθαριότητα.

Απαραίτητη είναι επίσης η ύπαρξη μιας φωτοτυπικής μηχανής, τουλάχιστο στις μεγάλες Βιβλιοθήκες για εξυπηρέτηση των αναγνωστών.

Ο ρόλος του βιβλιοθηκάριου είναι και πρέπει να κατατάσσεται πλάι στο ρόλο του εκπαιδευτικού. Εάν με στοργή και αγάπη προσεγγίσει και καθοδηγήσει τον μαθητή που επισκέπτεται τη Βιβλιοθήκη τότε θα θεωρείται επιτυχημένος στο έργο του. Εάν σωστά και επιμελημένα καταρτίσει το θεματικό του κατάλογο θα προσανατολίσει επακριβώς τον μαθητή και γενικά τον αναγνώστη για την εξεύρεση του θέματός του. Εάν προνοήσει έγκαιρα με τη συνεργασία καθηγητών, τότε θα μπορεί να προσφέρει κατάλληλο υλικό όχι μόνο βοηθητικό των μαθημάτων αλλά και άλλων επετειακών εκδηλώσεων και να μην αρκείται ν' αποπέμπει τους μαθητές με την εύκολη δικαιολογία «δυστυχώς δεν το έχουμε».

Η φύση των σχολικών εργασιών είναι τέτοια που συσσωρεύεται όγκος δουλειάς σ' ορισμένες περιόδους του χρόνου γι' αυτό αποσπώνται οι βιβλιοθηκάριοι, οι οποίοι θεωρούνται ότι πάντοτε ευκαιρούν, για να βοηθήσουν. Έτσι δυστυχώς οι περισσότεροι σχολικοί βιβλιοθηκάριοι είναι κυρίως επιφορτισμένοι με καθήκοντα εντελώς διαφορετικά από εκείνα του βιβλιοθηκάριου και ο χρόνος που μπορεί ν' αφιερώσει στη Βιβλιοθήκη του είναι πολύ περιορισμένος. Για να μπορεί ν' ανταποκρίνεται σωστά στο ρόλο του δεν αρκεί μόνο η καλή του διάθεση και το ενδιαφέρον του, αλλά πρέπει να μένει απερίσπαστος τουλάχιστο σε πολύ μεγάλο βαθμό και να αφιερώνει τις πλείστες εργάσιμες του ώρες στη δουλειά της Βιβλιοθήκης.

Η σωστή ταξινόμηση και η σωστή και πλήρης καταλογογράφηση απαιτούν οπωσδήποτε πολύ χρόνο. Πέρα από τις πρακτικές γνώσεις που πρέπει να κατέχει ο βιβλιοθηκάριος για τις δυο βασικές αυτές εργασίες είναι αναμφισβήτητο ότι η διεκπεραίωση τους προϋποθέτει καθαρά πνευματική εργασία που συχνά είναι κοπιαστική. Διότι δεν είναι μηχανική αντιγραφή αριθμού και λέξεων αλλά αποτέλεσμα κάποιων γνώσεων για τη σωστή ένταξη και διατύπωση στο ταξινομικό σύστημα των διαφόρων θεμάτων των βιβλίων.

Θα ήταν ιδεώδες αν κάθε σχολική Βιβλιοθήκη είχε το δικό της βιβλιοθηκάριο που να μπορούσε ν' αφιερώσει όλο το χρόνο του για τη σωστή οργάνωσή της. Εφ' όσον όμως διαπιστώνεται γενικά ότι οι σχολικοί βιβλιοθηκάριοι αποτελούν πάντοτε τον πέμπτο τροχό της αμάξης, οι περισσότεροι απ' αυτούς απογοητεύονται και αναζητούν άλλη θέση στη γραμματεία ή οπουδήποτε αλλού για να ξέρουν ότι θα κάνουν μόνο ένα είδος

εργασίας και μάλιστα ευκολότερο.

Η έλλειψη αναγνώρισης του επαγγέλματος του βιβλιοθηκάριου είναι επίσης βασικός αρνητικός παράγοντας. Δεν μπορεί να γίνει ολοκληρωμένη δουλειά εάν ο βιβλιοθηκάριος δεν έχει τις απαιτούμενες ειδικές γνώσεις, εάν θεωρείται το έργο του πάρεργο και δεν μένει απερίσπαστος στη δουλειά του. Αναγνώριση για το έργο και το ρόλο του αποτελεί αναμφίβολα η συμμετοχή του στην Επιτροπή Βιβλιοθήκης του σχολείου. Οποσδήποτε οι εισηγήσεις που θα μπορούσε να κάμει θα πηγάζουν από τις ελλείψεις ή τα προβλήματα και τις δυσκολίες που συναντά στην καθημερινή επαφή του με τα παιδιά.

Ευχόμαστε και ελπίζουμε ότι στο μέλλον οι συνθήκες εργασίας θα είναι τέτοιες που θα επιτρέπουν στο βιβλιοθηκάριο να μένει αφοσιωμένος στο έργο του για να είναι σε θέση να παρουσιάσει μια Βιβλιοθήκη καλά οργανωμένη και άρτια εξοπλισμένη για την εξυπηρέτηση των αναγνωστών της.